

УРОК ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

У 3 КЛАСІ

Автор

Боболович Галина Іванівна,
вчителька початкових класів
КЗ «Кухченська ЗОШ І-ІІІ ступенів»
Локницької сільської ради
Зарічненського району Рівненської об

Мета: розкрити красу Шевченкового слова; показати, як поет передає красу рідної землі. Поглиблювати знання учнів про життя і творчість Т.Г.Шевченка. Розвивати вміння визначати співзвучність картин природи з настроєм людини. Удосконалювати навички читання поетичних творів. Виховувати любов до поезії, почуття патріотизму. Формувати загальнокультурну компетентність через ознайомлення з творами літературного та образотворчого мистецтва.ласті.

Тема: Вчитайся, вслухайся в Шевченкове слово! А. Лотоцький «Малий Тарас чумакує»

Мета: розкрити красу Шевченкового слова; показати, як поет передає красу рідної землі. Поглиблювати знання учнів про життя і творчість Т.Г.Шевченка. Розвивати вміння визначати співзвучність картин природи з настроєм людини. Удосконалювати навички читання поетичних творів. Виховувати любов до поезії, почуття патріотизму. Формувати загальнокультурну компетентність через ознайомлення з творами літературного та образотворчого мистецтва.

Обладнання: Ілюстративний матеріал, репродукції картин Т.Г.Шевченка, «Кобзар».

Тип уроку: узагальнення і систематизації знань

Форма уроку: усний журнал.

Хід уроку

І. Організація класу

Учитель: Пролунав уже дзвінок,
починається урок.
Він незвичний і цікавий,
До нас гості завітали.

Повернемось обличчям до гостей
І лагідно промовим; «Добрий день».

II. Повідомлення теми і мети уроку

- Дорогі діти, шановні гості! Сьогодні наш урок присвячений річниці з дня народження Тараса Григоровича Шевченка, який став для України заповітною думою, безсмертною піснею. Його ще називають Великим Кобзарем, бо свою найкращу книгу він назвав «Кобзар» (*Демонстрація книжки*) «Кобзар» видавався багато разів. У кожній сім'ї є ця книжка, бо Тарас Шевченко – народний поет. Подивіться на його портрет.

- Тарас Григорович Шевченко народився 9 березня, раною весною, коли природа чекає ласкавого леготу вітру, тепла, сонця.

Учень: Заквітчаний до свята клас -

Сьогодні так годиться,
З портрета дивиться Тарас,
Всміхнувся нам, здається.

З-за парт ми вийшли,
Стали в ряд...

Ми «Заповіт» співаєм,
Ми величаєм Кобзаря,
Весь край наш величає!

(Учні виконують пісню на слова Т.Г.Шевченка «Зацвіла в долині»)

III. Підготовча робота до опрацювання матеріалу теми

- Багато віршів поета стали піснями. Композитори різних країн світу писали музику на його вірші. А український композитор Микола Лисенко написав музику більше ніж на сто творів Кобзаря. Чимало пісень на слова Тараса Шевченка стали народними. Ось послухайте одну з них.

(Учні слухають запис пісні на слова Т.Шевченка « Дивлюся, аж світає»)

- Прочитайте вірш. (Читання учнями вірша «Дивлюся, аж світає» вголос «ланцюжком» по одній строфі) Яким ви уявляєте ранок, описаний у вірші? Кого згадує автор? Які почуття викликав у вас вірш?

- Прочитайте останню строфу і скажіть, що з прочитаного можна побачити, а що почути. (Звучить запис «Колискової» у виконанні Ніни Матвієнко. Заходить жінка, одягнена в селянський одяг. До неї підходить хлопчик).

Хлопчик. Матусю, а правда що небо на залізних стовпах тримається?

Мати. Так, синку, правда.

Хлопчик. А чому так багато зірок на небі?

Мати: Це коли людина на світ приходить, Бог свічку запалює, і горить та свічка, поки людина не помре. А як помре, свічка гасне, зірочка падає. Бачив.

Хлопчик: Бачив, матусю, бачив... Матусечко, а чому одні зірочки ясні, великі, а інші ледь видно?

Мати. Бо коли людина зла, заздрісна, скупа, її свічка ледь-ледь тліє. А коли добра, любить людей, ясне її світло це далеко видно.

Хлопчик. Матусю, я буду добрим. Я хочу, щоб моя свічечка світила найясніше.

Мати. Старайся мій хлопчику.

Учитель: Так одного разу навесні на небі спалахнула ще одна яскрава зірочка, зірочка Тараса Шевченка.

1-ша сторінка журналу «Дитячі роки Тараса»

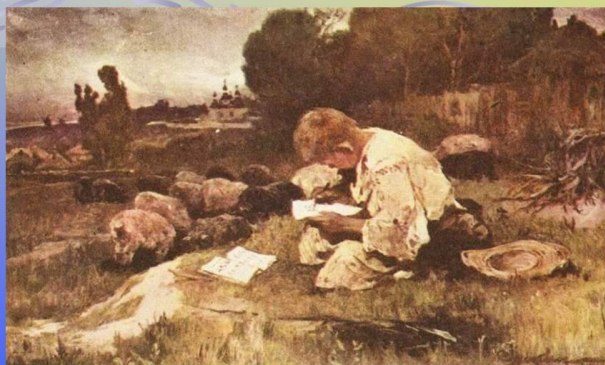
Учень-презентатор 1-ї творчої групи коментує слайди презентації: 9 березня 1814 року в селі Моринцях у сім'ї селянина-кріпака народився хлопчик Тарас. Він ріс мовчазний, замислений. Не тримався хати, а все блукав десь за вигоном, за що його прозвали в сім'ї «малим прибудую».

(Демонстрація ілюстративного матеріалу)

Восьмилітнього Тараса батьки віддали до дяка «в науку». За найменшу провину він карав своїх учнів різками. Та недовго тривала Тарасова «наука». Несподіване горе випало на долю

маленького хлопчика. Замучена важкою працею, померла мати. Незабаром помер і батько. Смерть батька приголомшила малого Тараса. Його розпач і горе описані в таких рядках:

Тарас наймитував у школі, а потім пас громадську череду. Через 20 років він з болем згадуватиме своє дитинство у вірші «Мені тринадцятий минало»

Там батько, плачучи, з дітьми

(А ми малі були і голі)

Не витерпів лихої долі,

Умер на панщині... А ми

Розлізлися межі людьми,

Мов мишенята. Я до школи –

Носити воду школярам.

Тарас наймитував у школі, а потім пас громадську череду. Через 20 років він з болем згадуватиме своє дитинство у вірші «Мені тринадцятий минало»

(Третьюокласник читає вірш «Мені тринадцятий минало»)

РОБОТА З ПІДРУЧНИКОМ

Опрацювання статті про поета (перед оповіданням А. Лотоцького).

1. Читання статті мовчки.

- Яка подія змінила життя Шевченка? Що нового ви дізналися з його біографії?

2. Вибіркове читання.

Гра «Доведіть, що ...».

- ... Шевченко народився на Черкащині.
- ... Тараса Шевченка викупили з кріпацької неволі.
- ... поета вислали за вірші.

- Прочитайте, яким був Тарас у дитинстві.

- Опрацювання оповідання А. Лотоцького «Малий Тарас чумакує».

- Т.Г. Шевченко прожив усього 47 років, із яких 24 роки був у кріпацтві, 10 років мучився у солдатській неволі на засланні і лише 13 років був вільною людиною. Трагічною була доля

Шевченка. Та його життя було, як зірка: яскраво запалало, але швидко погасло. Та сяйво його творів палає і зараз.

Багато письменників присвятило свої твори хвилюючій розповіді про той тернистий шлях, яким пройшов, не схиливши голови, великий поет і художник Тарас Григорович Шевченко. Вам, дітям, цікаво буде знати, яким був у дитинстві наш Шевченко.

1. Слухання оповідання, яке читає вчитель.

- Послухайте оповідання Антона Лотоцького «Малий Тарас чумакує». Які нові факти ви дізналися з життя Шевченка?

2. Словникова робота.

паша ясне

воли милу

обабіч козацькі

пасинки безмежний

- Прочитайте слова мовчки, зверніть увагу на наголос слів.
- Прочитайте колонки слів «буксиром» із сусідом по парті.
- Які слова вам малозрозумілі? (Учитель пояснює такі слова.)

3. Читання оповідання вголос.

- Чому Тарас хотів чумакувати разом із батьком?

4. Аналіз змісту з вибіркоvim читанням.

- Коли відбулися описані події? Скільки років було Тарасику?

- Де жила сім'я Шевченків? Прочитайте опис Кирилівки.

- Чому в хаті Шевченків було невесело? Чому старенький дідусь і тато жаліли малого Тараса?

- Як сприймав новину про чумакування хлопчик? Доведіть думку словами тексту.

- Які місця проїжджали чумаки? Куди найбільше мріяв потрапити Тарасик? Чому?

- Які картини малювала уява хлопчика? Прочитайте.

5. Вправи на розвиток техніки читання.

а) Гра «Знайди і поясни».

- Знайдіть і прочитайте словосполучення виду «прикметник + іменник». Поясніть, в якому значенні вжитий цей вислів – в прямому чи переносному.

б) Читання в особах (діалог між Тарасом і татом).

в) Гра «Засічка – кидок».

Кількаразове читання уривка оповідання (від початку) по 20 секунд.

6. Характеристика головного героя.

- Які риси характеру хлопчика проявились у цьому епізоді його життя?

- На дошці записані слова. З'єднайте з іменем ті, які характеризують хлопця.

Тарас допитливий вразливий уважний байдужий мрійливий спостережливий злий

- Доведіть свої думки словами тексту.

2-га сторінка журналу «Шевченко – художник»

Учитель: Незважаючи на те, що народився поет у бідній кріпацькій сім'ї, і дитинство його було тяжким і безрадіним, малий Тарас ріс допитливим і розумним хлопчиком.

Його не полишала думка навчитися малювати у хлипківського маляра. Той згодився навчити хлопця малювати, та пан Енгельгарт забрав Тараса в Петербург козачком.

Учень-презентатор 2-ї творчої групи коментує ілюстративний матеріал:

Хоче малювати, прагне він до знань,

Та за це багато зазнає знущань.

Нишком він малює статуї в саду,

Вночі пише вірші про свою біду...

Зустріч у Петербурзі з художником Сошенком, байкарем Гребінкою, художниками Брюлловим, Венеціановим, з поетом Жуковським змінила долю Тараса Шевченка. Вони побачили великі здібності молодого художника й викупили його з неволі.

Тарас Григорович виправдав їхні сподівання. 1845 року він закінчив Петербурзьку академію мистецтв з двома срібними медалями і званням «вільного» художника. Тарас малював портрети, картини, ілюстрував свої вірші.

Для Тараса Шевченка малювання стало потребою, вираженням його творчого духу. До нас дійшло близько 1200 акварелей, малюнків олійною фарбою, олівцем. За значні успіхи у гравюрі Шевченкові було присвоєно звання академіка.

Діти розглядають репродукції картин Т.Г.Шевченка (перегляд слайдової презентації) і репродукції в підручнику.

3-тя сторінка журналу – «Т.Г.Шевченко – борець за волю народу»

Учень-презентатор 3-ї творчої групи: Через два роки після визволення з кріпацтва вперше виступив у літературі з маленькою книжкою віршів, що мала таку знамениту потім назву – «Кобзар».

За бунтарські вірші 33-річного Тараса забрали в солдати. Він пише:

Думи мої, думи мої, лихо мені з вами.

Нащо стали на папері сумними рядами?

Чом вас вітер не розвіяв в степу як пилину?

Чом вас лихо не приспало, як свою дитину?

Коли Т.Г.Шевченко був на засланні в далеких степах Казахстану, він дуже тужив за Україною. Де б не був поет – у Петербурзі чи в далекому Казахстані – він завжди пам'ятав про милу українську землю, замріяні верби, тихі ставки, зелені левади. Адже туга за Батьківщиною нерозривна зі згадкою про рідну природу. Ось послухайте, як ніжно й тужливо звучать його вірші.

Учитель: Туга за рідною природою, рідним краєм звучить у кожному його вірші. Він також закликає український народ до боротьби за волю, за кращу долю.

Доля України завжди хвилювала великого Кобзаря. Він вірив у краще майбутнє свого народу.

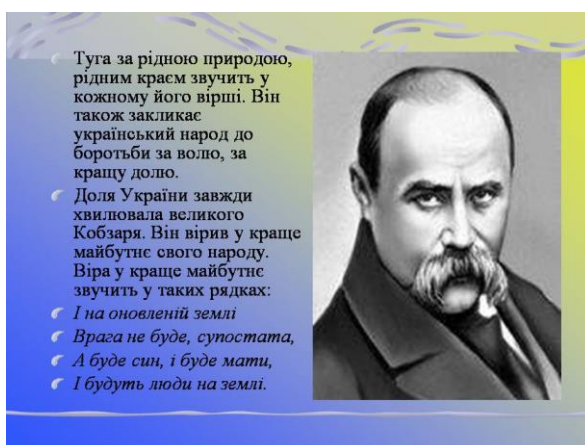
Віра у краще майбутнє звучить у таких рядках:

І на оновленій землі

Врага не буде, супостата,

А буде син, і буде мати,

І будуть люди на землі.

4-та сторінка журналу - «Ми тебе не забудемо, Тарасе»

Учитель: 9 березня 1861 року Тарасу Шевченку минуло 47 років. Надійшло багато вітальних телеграм. Привітали поета, який лежав тяжко хворий, прийшли друзі. А 10 березня перестало битися серце великого українського Кобзаря. Він був похований у Каневі на Чернечій горі. Так заповідав великий поет.

(Слухання вірша Шевченка «Заповіт»)

Учитель: Цілий світ, не тільки Україна, вшановує пам'ять великого Кобзаря. Пам'ять про нього житиме вічно.

Учень: Щовесни, коли тануть сніги,

І на рясті засяє веселка,

повні сил і живої снаги,

Ми вшановуєм пам'ять Шевченка.

Слава його не вмере, не загине,

Наш Тарас Шевченко – сонце України.

Поки буде Дніпро сивий

Нести в море воду,

Живий буде Тарас в серці

Вільного народу.

Учитель: У кожній хаті, у кожній школі нехай живе, а не стоїть почесно на полиці мудре, ніжне, гнівне, пророче слово нашого Кобзаря. Адже його твори – це історико-культурні пам'ятки, що житимуть віки, як живуть у народі перекази про народних героїв.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

Учитель: Давайте перевіримо, упорядкуємо та розширимо свої знання про життєвий шлях Тараса Шевченка, ще раз переглянемо біографію поета за допомогою гри.

(На дошці закрите слово Моринці)

- На дошці закрита назва села, де народився поет. Перший склад слова відкриє той, хто відгадає загадку.

1. Коли нар-ся Т.Шевченко? (9.03.1814)

- Щоб відкрити другий склад, треба відгадати наступну загадку.

2. Які ви знаєте пісні на слова Т.Шевченка?

3. В якому віці Тарас залишився сиротою? (9)

- Хто готовий назвати слово повністю?
- Правильно, поет народився на Черкащині в селі Моринці.
- Вам сподобалась гра? Тоді граємо далі.

(На дошці закрите слово Жуковський)

- З кріпацької неволі Шевченка викупили у 24 роки, завдяки діяльності видатного російського художника Карла Брюллова. Неабияку роль у звільненні відіграла зустріч у Літньому саду Санкт-Петербурга Тараса Шевченка і нашого земляка, Івана Максимовича Сошенка. Художники, на замовлення царської сім'ї, написали портрет видатного російського поета. Ця картина коштувала 10 тисяч російських рублів, саме стільки, скільки воля.

На дошці закрите прізвище цього російського поета.

- Відкриємо перший склад слова, відгадавши загадку.

4. В якому місті Т.Шевченко вчився малювати? (Петербург)

5. Яке звання було йому присвоєне за успіхи в гравюрі? (академік)

6. Куди заслали Шевченка за бунтівні вірші? (Казахстан, в солдати)

- Ви готові назвати все слово?
- Відкриваємо слово, ви відгадали, прізвище поета Жуковський.
- Не втомились? Тоді продовжуємо нашу гру.

(На дошці закрите слово Катерина)

Великий Кобзар написав не тільки цілий вінок віршів, а й декілька поем, дум. На дошці закрита назва однієї з поем Т.Г.Шевченка.(Це жіноче ім'я). І ось наступна загадка:

7. Як називається село в Конотопському р-ні, де бував Т.Шевченко? (Гирівка, зараз Шевченкове)

8. Як називається збірка його віршів? (Кобзар)

9. Які вірші Шевченка ви знаєте?

10. В якому віці він помер? (47)

V. Підсумок уроку

1. Оцінювання роботи класу і окремих учнів.

2. Домашнє завдання: опрацювати текст. Які риси характеру малого Тараса ви б запозичили собі?